

Znaczenie i niezbędność ludzkiej pracy

I. PROSPEKT WARTOŚCI

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność współpracy w grupie

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Umiejętność odkrycia swojej roli w społeczeństwie

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Obowiązek pracy (nauki) i prawo do niej.
- Społeczna wartość pracy (nauki).

- W pracy tworzy się więź społeczna¹.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Praca powinna być dostosowana do potrzeb i możliwości człowieka.
- Należy wykonywać pracę z poczuciem odpowiedzialności.
- Nie ma pełni życia ludzkiego bez wykonywanej pracy.

Zasady

- Staram się tak wykonywać pracę na rzecz innych, jakbym ja sam był jej odbiorcą.
- Uczestniczę w różnych formach wolontariatu.
- Dostrzegam i doceniam pracę innych ludzi.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Praca buduje wartość człowieka².
- Praca umożliwia istnienie w społeczeństwie oraz istnienie społeczeństwa.
- Potrzeba pracy wynika z natury ludzkiej.

Zasady

- Wykonując swoją pracę, daję przykład dziecku.
- Angażuję dziecko w prace domowe, nie wyręczam go w jego obowiązkach.
- Zachęcam do zaangażowania się w wolontariat na rzecz innych.

¹ „W więzi pracy uwydatnia się wzajemna potrzeba i użyteczność nasza”. S. Wyszyński, *Duch pracy...*, dz. cyt., s. 43.

² „Praca potwierdza głęboką tożsamość człowieka, stworzonego na obraz i podobieństwo Boga. Człowiek stając się – przez swoją pracę – coraz bardziej panem ziemi, potwierdzając – również przez pracę – swoje panowanie nad widzialnym światem, w każdym wypadku i na każdym etapie tego procesu znajduje się na linii owego pierwotnego ustanowienia Stwórcy, które pozostaje w koniecznym i nierozwalnym związku z faktem stworzenia człowieka jako mężczyzny i niewiasty «na obraz Boga». Określa to aktywność człowieka w świecie: nie jest on jego panem, ale powiernikiem, powołanym do tego, by przez swoje działanie odciskać w nim ślad tego, którego jest obrazem”. KNSK 275.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Należy wskazywać na społeczną użyteczność pracy oraz jej wymiar praktyczny.
- Żadna praca wykonywana w sposób uczciwy nie urąga godności człowieka.
- Człowiek jest powołany, aby budować świat poprzez pracę.

Zasady

- Uczę szacunku dla wszystkich pracowników szkoły.
- Staram się uświadamiać uczniom ich talenty, sugerując wybór przyszłego zawodu.
- Uświadamiam uczniom, że każda godziwa praca ma swój sens, znaczenie i wyjątkowość przypisaną danej jednostce.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Szkoła organizuje „targi wolontariatu”, zapraszając do udziału w nich przedstawicieli fundacji i placówek społecznych działających w najbliższej okolicy. Uczniowie zapoznają się z ich działalnością i mogą włączyć się w pracę na rzecz innych (np. dzielenie się swoim czasem z niepełnosprawnymi, osobami starszymi, zbieranie potrzebnych rzeczy dla zwierząt ze schroniska itp.).

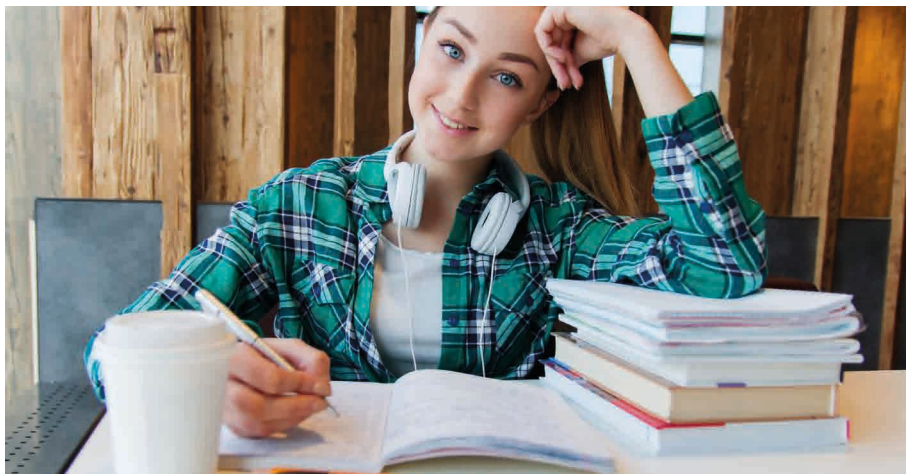
1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczniowie potrafią dostrzec wartość pracy, jej społeczny wymiar i wartość etyczną³. Przy wyborze przyszłego zawodu kierują się swoimi oczekiwaniami, zainteresowaniami i talentami, które zrealizują w przyszłości w pracy.

1.10. ZAGROŻENIA

Istnieje ryzyko postrzegania pracy jedynie w kategoriach wartości materialnych. Natomiast jej społeczny charakter zostaje pominięty⁴. Pracę traktuje się tylko jako uciążliwy obowiązek, który pozwala zdobyć pieniądze.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

W wieku wczesnoszkolnym dziecko rozwija się społecznie, uczy się współpracy z innymi, odkrywa swoją rolę w społeczeństwie oraz role innych ludzi. W procesie wychowawczym podkreśla się, że praca i nauka są bardzo ważnymi ele-

³ „Praca, ucząc nas miłości, poczucia zależności, pokory, skłania nas do wzajemnej użyteczności, tworzy społeczność ludzką”. S. Wyszyński, *Duch pracy...*, dz. cyt., s. 43.

⁴ „Dzięki swojej pracy człowiek zazwyczaj zarabia na utrzymanie własne i swoich bliskich, łączy się ze swoimi braćmi i im służy, może praktykować autentyczną miłość i współdziałać w doskonaleniu Boskiego dzieła stworzenia”. KDK 67.

mentami życia, warunkują rozwój oraz budują dojrzałość dziecka. Także praca innych ludzi jest pożyteczna, a każda z nich potrzebna całemu społeczeństwu. Dzięki wspólnej nauce i pracy tworzą się więzi społeczne.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Julian Tuwim (1894-1953), polski pisarz, poeta, autor skeczy, librett operetkowych i tekstów piosenek, tłumacz literatury obcej. Współzałożyciel kabaretu literackiego „Pod Pikadorem” i grupy poetyckiej „Skamander”. Publikował w tygodniku „Wiadomości Literackie”. Brat polskiej literatki i tłumaczki Ireny Tuwim. Znany również z literatury dziecięcej. Jest autorem wierszy i opowiadań, m.in.: *Lokomotywa*, *Murzynek Bambo*, *Rzepka*, *Ptasie radio*, *O Grzesiu kłamczuchu i jego cioci*, *Zosia Samosia*, *Okulary*.

Wszyscy dla wszystkich
Murarz domy buduje,
Krawiec szyje ubrania,
Ale gdzieżby co uszył,
Gdyby nie miał mieszkania?
A i murarz by przecie
Na robotę nie ruszył,
Gdyby krawiec mu spodni
I fartucha nie uszył.
Piekarz musi mieć buty,
Więc do szewca iść trzeba,
No, a gdyby nie piekarz,
Toby szewc nie miał chleba.
Tak dla wspólnej korzyści
I dla dobra wspólnego
Wszyscy muszą pracować,
Mój maleńki kolego.

J. Tuwim, *Wszyscy dla wszystkich*, w: I. Tuwim, J. Tuwim, *Tuwim dzieciom*, wyd. Nasza Księgarnia, Warszawa 2012, s. 35.

Przytoczony powyżej wiersz Juliana Tuwima jest pochwałą ludzkiej pracy. Autor podkreśla, że każda praca jest potrzebna i pożyteczna, buduje dobro wspólne. Praca innych ludzi wspomaga nasze życie, bez niej byłoby ono niemożliwe.

Dlatego należy szanować każdą pracę i człowieka, który ją wykonuje. Nie ma zajęć bezwartościowych. Także dziecko ma swego rodzaju „pracę”. Jest to jego codzienna rzetelna nauka w szkole, a także pomoc rodzicom w domu.

Maria Kownacka (1894-1982), polska pisarka, tłumaczka, autorka *Dziennika Dziecięcego* redagowanego w czasie Powstania Warszawskiego, sztuk scenicznych i słuchowisk radiowych dla dzieci. Współpracowała z czasopiśmie „Płomyk”. Jej najbardziej znane książki to książki dla dzieci, m.in.: *Plastusiowy pamiętnik*, *Kukuryku na ręczniku*, *Cztery mile za piec*, *Miała babuleńka kozła rogatego*, *Kajtkowe przygody*, *Rogaś z Doliny Roztoki*.

Ta dziewczynka Malwinka – do wszystkiego ochocza; fartuch w drobne paseczki i wstążeczka w warkoczach. Zacznie szybką trzeć ścierką – to ta szybka aż piszczy; tak jak lśniąca lusterko musi pięknie się błyszczeć... Kwiatki stawia wokoło, na okienku, komodzie – żeby było wesoło, tak jak latem w ogrodzie. A jak wytnie firankę w smoki, kwiatki i rybki – to się dziwią sąsiadki, w oknie śmieją się szybki.

A kafelek też ją chwali, bo mu co dzień w piecu pali.

A jak zacznie Malwinka śpiewać piosenkę za piosenką, to się cieszy kafel w piecu i szybka w okienku.

Ale szybka z okna i kafelek z pieca nie żyją wcale w zgodzie.
 Posłuchajcie, jak to bywa.
 Gdy tylko Malwinka w piecu napali, to kafelek woła:
 – O, jak ciepło! O, jak miło! O, już dawno tak nie było!

M. Kownacka, *Kukuryku na ręczniku*, wyd. Siedmioróg, Warszawa 2016, s. 4-6.

Wiersz Marii Kownackiej dotyczy ludzkiej pracy, ale z punktu widzenia dziecka. Autorka ukazuje pracę dziewczynki, która, chociaż jest jeszcze mała, pomaga w domu. Myje okna i lustro, pali w piecu, dba o rośliny, upiększa nimi dom. Malwinka pracuje z radością, jej praca sprawia również radość całemu otoczeniu. Wiersz ukazuje młodemu czytelnikowi, że nawet małe dziecko może wnieść swoją pracą wiele pożytku w życie rodziny.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Wszyscy jesteśmy przekonani o tym, że praca jest dobrem człowieka – dobrem jego człowieczeństwa – przez pracę bowiem człowiek nie tylko przekształca przyrodę, dostosowując ją do swoich potrzeb, ale także urzeczywistnia siebie jako człowiek, a także poniekąd bardziej „staje się człowiekiem”.

PS 13.

Ważną rolę w procesie ludzkiego wzrastania Jezusa „w mądrości i w łasce” odgrywała cnota pracowitości, jako że „praca jest dobrem człowieka”, które „przekształca przyrodę” i sprawia, że człowiek „poniekąd bardziej staje się człowiekiem”. Ze względu na wielkie znaczenie pracy w życiu człowieka wszyscy ludzie powinni zrozumieć i w pełni przeżywać jej sens, aby „przez nią przybliżyć się do Boga Stwórcy i Odkupiciela, uczestniczyć w Jego zbawczych zamierzeniach w stosunku do człowieka i świata i pogłębiać w swym życiu przyjaźń z Chrystusem, podejmując przez wiarę żywy udział w Jego trojakim posłannictwie: Kapłana, Prooka i Króla”.

RC 23.

LE 25.

Świadomość, że przez pracę człowiek uczestniczy w dziele stworzenia, stanowi najgłębszą pobudkę do jej podejmowania na różnych odcinkach.

Elementarz Benedykta XVI (Josepha Ratzingera)..., dz. cyt., s. 27-28.

Stosunek człowieka do pracy i zadań ziemskich bardzo się zmienił. W starożytności ideałem było uwolnić się od pracy i starań ziemskich, a czas wolny poświęcić prawdzie. Zajmowanie się sprawami przyziemnymi wydawało się ciężarem i odwróceniem uwagi od spraw istotnych. Człowiek dzisiejszy patrzy na służbę światu z pewnego rodzaju religijną żarliwością. Za nic ma ucieczkę od świata i nie docenia czasu swobody. Szansę człowieka widzi w możliwości zmienienia oblicza ziemi, wykorzystania jej zasobów, uczynienia z niej wygodnego mieszkania.

Franciszek, Audiencja generalna, (1.05.2013), w: *Alfabet Franciszka*, dz. cyt., s. 54.

Praca należy do planu miłości Boga; jesteśmy wezwani, by doglądać i strzec wszystkich dóbr stworzenia, i w ten sposób uczestniczymy w dziele stworzenia! Praca jest elementem o podstawowym znaczeniu dla godności osoby. Praca, by posłużyć się metaforą, namaszcza nas godnością, napełnia nas godnością, upodabnia nas do Boga, który pracował i pracuje, działa zawsze (por. J 5,17); daje możliwość utrzymania samych siebie, własnej rodziny, wniesienia wkładu w rozwój własnego kraju. Myślę w tym momencie o trudnościach, jakie w różnych krajach napotyka dziś świat pracy i przedsiębiorczości.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Albowiem królestwo niebieskie podobne jest do gospodarza, który wyszedł wczesnym rankiem, aby nająć robotników do swej winnicy. Umówił się z robotnikami o denara za dzień i posłał ich do winnicy. Gdy wyszedł około godziny trzeciej, zobaczył innych, stojących na rynku bezczynnie, i rzekł do nich: „Idźcie i wy do mojej winnicy, a co będzie słuszne, dam wam”. Oni poszli. Wyszedszy ponownie około godziny szóstej i dziewiątej, tak samo uczynił. Gdy wyszedł około godziny jedenastej, spotkał innych stojących i zapytał ich: „Czemu tu stoicie cały dzień bez-

czynnie?” Odpowiedzieli mu: „Bo nas nikt nie najął”. Rzekł im: „Idźcie i wy do winnicy!” A gdy nadszedł wieczór, rzekł właściciel winnicy do swego rządcy: „Zwołaj robotników i wypłać im należność, poczynawszy od ostatnich aż do pierwszych!” Przyszli najęci około jedenastej godziny i otrzymali po denarze. Gdy więc przyszli pierwsi, myśleli, że więcej dostaną; lecz i oni otrzymali po denarze. Wziąwszy go, szemrali przeciw gospodarzowi, mówiąc: „Ci ostatni jedną godzinę pracowali, a zrównałeś ich z nami, którzyśmy znosili ciężar dnia i spiekotę”. Na to odrzekł jednemu z nich: „Przyjacielu, nie czynię ci krzywdy; czy nie o denara umówiłeś się ze mną? Weź, co twoje i odejdz! Chcę też i temu ostatniemu dać tak samo jak tobie. Czy mi nie wolno uczynić ze swoim, co chcę? Czy na to złym okiem patrzysz, że ja jestem dobry?” Tak ostatni będą pierwszymi, a pierwsi ostatnimi (Mt 20,1-16).

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Praca ludzka jest bezpośrednim działaniem osób stworzonych na obraz Boży i powołanych do przedłużania – wraz z innymi – dzieła stworzenia, czyniąc sobie ziemię poddaną. Praca jest zatem obowiązkiem: „Kto nie chce pracować, niech też nie je!” (2 Tes 3,10). Szanuje ona dary Stwórcy i otrzymane talenty. Może mieć także wymiar odkupieńczy. Znosząc trud pracy w łączności z Jezusem, rzemieślnikiem z Nazaretu i ukrzyżowanym na Kalwarii, człowiek współpracuje w pewien sposób z Synem Bożym w Jego dziele Odkupienia. Potwierdza, że jest uczniem Chrystusa, niosąc krzyż każdego dnia w działalności, do której został powołany. Praca może być środkiem uświęcania i ożywiania rzeczywistości ziemskich w Duchu Chrystusa (KKK 2427).

Por. KKK 2728.

IV. LITERATURA PRZEDMIOTU

Bartnik Cz., *Praca jako wartość humanistyczna*, [nakł. aut.], Lublin 1991.

Bartnik Cz., *Teologia pracy ludzkiej*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1977.

Bortkiewicz P., *Etos pracy. Nauczanie moralne i społeczne kardynała Stefana Wyszyńskiego*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2001.

Elementarz Benedykta XVI (Josepha Ratzingera) dla pobożnych, zbuntowanych i szukających prawdy, oprac. M. Zawada, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2008.

Franciszek, Audiencja generalna, (1.05.2013), w: *Alfabet Franciszka*, oprac. P. Żyłka, Wydawnictwo WAM, Kraków 2013, s. 54.

Gałkowski J., *Ziemski los człowieka. Jana Pawła II myśl o pracy*, wyd. KUL, Lublin 2004.

Jan Paweł II, Adhortacja *Redemptoris custos*, (15.08.1989), w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 2: *Adhortacje*, red. P. Ptasznik, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 302-319.

Jan Paweł II, Encyklika *Laborem exercens*, (14.09.1981), w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 1996, s. 101-154.

- Jan Paweł II, List do młodych *Parati semper*, (31.03.1985), w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 3: *Listy*, red. P. Ptasznik, Wydawnictwo M, Kraków 2007, s. 251-275.
- Jarmoch E., *Człowiek pracy w filozofii Jana Pawła II*, wyd. Akademii Podlaskiej, Siedlce 2003.
- Papieska Rada Iustitia et Pax. Kompendium Nauki Społecznej Kościoła*, red. K. Ryczan, J. Kupny, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2005.
- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, (7.12.1965), w: tegoż, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.
- Wyszyński S., *Duch pracy ludzkiej*, wyd. Soli Deo, Warszawa 2000.